

Elemzés

A baloldal semmit nem tanult: válságot önkormányzati szinten sem lehet adóemeléssel és megszorításokkal kezelni

Az ellenzéki irányítás alatt álló önkormányzatok által bevezetett és bevezetni tervezett gazdasági intézkedések túlpontosan megmutatják, milyen gazdaságpolitikát követnének a mögöttük álló pártok egy ellenzéki kormányalakítás esetén. Az elemzésből kiderül, hogy a baloldali politikusok a társadalmi, gazdasági válság idején továbbra is adóemelésben, megszorításokban és elbocsátásokban gondolkodnak. Láthatóan semmit nem tanultak a 2008-2009-es válságkezelés kudarcából. Ugyanazokat, a munkavállalók, családok és vállalkozások vállára plusz terheket helyező, a válságot tovább mélyítő, a kilábalást tovább nehezítő intézkedéseket próbálják alkalmazni.

Háttér

A 2019. októberi önkormányzati választások eredményeképpen több korábban kormánypárti vezetésű település került baloldali irányítás alá. A megyei jogú városok szintjén 7 esetben váltotta ellenzéki polgármester a korábbi kormánypárti városvezetőt, két esetben a polgármester kormánypárti maradt, de a képviselő testület ellenzéki többségűvé vált. A budapesti kerületekben 10 korábban kormánypárti polgármestert váltott ellenzéki, illetve a főpolgármesteri pozíciót is a baloldal jelöltje foglalta el. Elemzésünkben az ellenzéki vezetésű, vagy közgyűlési többségű városok elmúlt másfél évének helyi adók, közterület-használati díjak és önkormányzati szférát érintő megszorítások terén folytatott gyakorlatát mutatjuk be, amit azért tartunk fontosnak, mert egyértelműen rávilágít arra, hogy mi várható a baloldaltól gazdaságpolitika és válságkezelés területén.

A hatalomra került baloldali városvezetők egy része, annak ellenére, hogy a legtöbb helyen igazolhatóan jó gazdálkodási helyzetben lévő településeket vettek át elődeiktől, első intézkedéseik között láttak hozzá a helyi adó- és díjfizetési terhek emeléséhez. Az önkormányzatok kiegyensúlyozott gazdasági helyzetéhez

nagymértékben járult hozzá a Kormány által 2011 és 2014 között végrehajtott, összesen 1369 milliárd forintba kerülő adósságkonszolidáció. Ebből az összegből több mint 2100 önkormányzat adósságát vállalta át a központi kormányzat.

Adóemelések, díjemelések, megszorítások

A 2019. évi választásokat követően azok az önkormányzatok léptek a gyakorlatban adóemelés, új adók bevezetése és díjemelések terén, amelyek képesek voltak a döntést gyorsan meghozni és azokat már a 2020-as adóévvél kezdődően bevezetni. Ennek oka, hogy az önkormányzatok helyi közterhek emelésére vonatkozó lehetőségei tekintetében 2020 év végén a Kormány új helyzetet teremtett. Élve a koronavírus-válság elleni védekezés miatt elfogadott rendkívüli jogrend biztosította felhatalmazással, **a Kormány rendeleti úton (535/2020. (XII. 1.) Korm. rendelet) tiltotta meg, hogy a 2021-es évre az önkormányzatok adót emeljenek, új adót vezessenek be, illetve adókedvezményeket vonjanak meg.** Hasonlóképpen tiltotta meg azt is, hogy az önkormányzatok és a tulajdonukban lévő szervezetek 2021-ben megemeljék a szolgáltatásaikért, végzett tevékenységükért felszámított díjakat, illetve új díjakat vezessenek be (603/2020. (XII. 18.) Korm. rendelet). A Kormány a 609/2020. (XII. 18.) Korm. rendeletben azt is megtiltotta az önkormányzatoknak, hogy a vészhelyzet ideje alatt, illetve az azt követő 90 napban megemelje a tulajdonában lévő lakások és helyiségek bérleti díját.

Mindezeket a rendeleteket a Kormány a lakosság és vállalkozások terheinek csökkentése, a válságból való kilábalás elősegítése érdekében hozta meg. Az intézkedéseknek a szükségességét azzal indokolta, hogy **miközben jelentős adókedvezményekkel, adóelengedéssel és támogatásokkal segíti a vállalkozásokat, munkavállalókat és családokat, közben több önkormányzat adóemelésekről, új adónemek bevezetéséről, díjemelésekről döntött.** Legtöbb esetben a megszorításokról a baloldali polgármesterek, kihasználva a rendkívüli jogrend teremtette jogi lehetőséget egy személyben hoztak döntést. Mindezt egy korábban nem látott egészségügyi és gazdasági világválság időszakában, amikor mind a lakosság, mind pedig a vállalkozások körében jelentős a működési lehetőségekkel és egzisztenciális viszonyokkal kapcsolatos bizonytalanság.

A válságot kiváltó ok jellegéből adódik, hogy annak lefutásának előrejelzése rendkívül nehéz és kiszámíthatatlan. Ebben a helyzetben a legtöbb, amit a gazdasági irányítás tehet, hogy szabályozási felhatalmazását és költségvetési mozgásterét a vállalkozások és lakosság terheinek csökkentése, sőt, a lehetőségekhez képest azok támogatása érdekében használja fel. **A válságkezeléssel kapcsolatos kormányzati álláspont a kezdetektől fogva az, hogy annak a közös teherviselésen kell alapulnia. Költségeinek fedezéséből a Kormány mellett a bankoknak, multinacionális kereskedelmi láncoknak, politikai pártoknak és az önkormányzatoknak is ki kell venni a részüket.** Ennek jegyében 2020 áprilisában, a gazdaságvédelmi intézkedések részeként a gépjárműadó központi költségvetésbe történő átcsoportosításáról született döntés, amely összeggel az önkormányzatok közvetlenül is hozzájárultak a védekezéshez. Ezt követően a társadalmi, gazdasági válság elhúzódásával párhuzamosan kormányzati és kamarai illetékesek több alkalommal is kérték az önkormányzatokat - elsősorban a leginkább érintett fővárosit és a kerületeket - hogy lehetőségeikhez képest járuljanak hozzá a legnehezebb helyzetben lévő ágazatokban (turizmus, vendéglátás) működő vállalkozások terheinek csökkentéséhez. Ezt a segítséget elsősorban adókedvezmények és díjkedvezmények, például a vendéglátóhelyek teraszai után fizetendő közterület-használati díjak csökkentésén, elengedésén keresztül tudnák megadni.

Annak ellenére, hogy a válság kiszámíthatatlanságából adódó időbeli elhúzódásának következményeképpen a vállalkozások és a lakosság terhei, valamint ezzel párhuzamosan a védekezés költségei folyamatosan nőttek, a baloldali vezetésű önkormányzatok részéről a felelősségi körükkel arányos szolidaritásvállalás nem jelent meg. **Ahelyett, hogy a terhek csökkenéséhez próbáltak volna hozzájárulni, több baloldali önkormányzat a saját bevételeit növelő adó- és díjemelésekről hozott döntéseket.** Salgótarjánban például az idegenforgalmi adóemelést, új típusú telekadót és a parkolási díjat 33 százalékkal megemelő önkormányzati megszorításokat a szocialista polgármester sajátos módon „gazdaságélénkítő” csomagnak nevezte el. Olyan, a turizmus, vendéglátás ágazat válsága által komolyan érintett városrészen, mint Budavár, Budapest I. kerülete a vendéglátóhelyek teraszai után fizetendő közterület-használati díjat

háromszorosára emelték, de díjat emeltek Vácott is. A Budapestre érkező turisták elmaradásának különösképpen kitett VII. kerület, Erzsébetváros önkormányzata a kijárási tilalom idejére is kiszámlázta a terasszal rendelkező vendéglátóhelyek korábbi közterület-használati díjának 30 százalékát, amit az érintetteknek a legtöbb esetben nulla bevételük terhére kell kifizetniük.

Az adó- és közterület-használati díjemeléseken túl, amelyek egy részének gyakorlatba ültetését a kormányzati rendeletek megakadályozták, több baloldali vezetésű önkormányzat megszorító intézkedéseket léptetett életbe. **Ezek a megszorítások elsősorban az önkormányzatoknál, önkormányzati háttérintézményeknél, illetve az önkormányzati tulajdonú, vagy fenntartású cégeknél dolgozó munkavállalókat érintették, akiket elbocsátottak, vagy bérüket, jövedelmüket csökkentették.** Ilyen intézkedésekre többek között Vácott, Ózdon, Nagykanizsán, Siófokon, Tatabányán, Dunaújvárosban, Hódmezővásárhelyen, a Fővárosi Önkormányzat szintjén, valamint a VII., VIII., XI. és XVIII. kerületben került sor. Az önkormányzati megszorító intézkedések egy másik formája az intézménybezárás. Óvodákat zártak be többek között Pécsen és Siófokon, illetve a „nem barátinak” minősített civil és egyházi szervezetek támogatását is csökkentették, vagy megvonták. Miskolcon a baloldali többségű közgyűlés 2020 augusztusában olyan értelmű rendeletet fogadott el, amely alapján az önkormányzati tulajdonú lakások bérleti díját a piaci bérleti díjakhoz igazították volna. A helyi kormánypárti ellenzék véleménye szerint az emelés aránytalanul nagy terhet helyezett volna a bérlők vállára éppen a válság időszakában. A városvezetés bérleti díj emelési elképzeléseit a kormány bérleti díjak emelését a vészhelyzet feloldását követő kilencven napig megtiltó rendelete hiúsította meg.

A főpolgármester megszorításokhoz kéri a vállalkozások támogatását

A baloldali vezetésű önkormányzatok polgármestereinek kezdeményezései közül is **kiemelkedik Karácsony Gergely főpolgármester „újraindítási adónak” elnevezett 2020. októberi kezdeményezése, amelynek keretein belül a helyi iparüzési adó (HIPA) mértékét további fél százalékponttal növelte volna.** Az elképzelés megvalósításának az ésszerűsége túl – minden fővárosi székhelyű, vagy ott telephellyel rendelkező

vállalkozás HIPA terhelése 25 százalékkal emelkedne válság idején – törvényi akadály is van. A helyi adókról szóló 1990. évi C. törvény értelmében az iparüzési adó maximális éves mértéke az adóalap 2 százaléka, amit a főváros jelenleg is maximálisan kihasznál. Ez azt jelenti, hogy a főpolgármester javaslatát csak a törvény módosítása esetén lehetett volna gyakorlatba ültetni, amihez mind a kormányzati szándék, mind pedig az ilyenkor a latba sokat nyomó kereskedelmi és iparkamarai támogatás hiányzott. **A főpolgármester további szokatlan kezdeményezése volt, amikor februárban azzal a kéréssel fordult a budapesti vállalkozásokhoz, hogy az iparüzési adó befizetési kötelezettségük jogszabály általi ötven százalékos csökkentése ellenére a teljes összeget fizessék be a főváros kasszájába.**

Válság idején nem megszorításokra, hanem adócsökkentésre van szükség

Napjainkra a közgazdászok és a gazdaságpolitika alakítására jelentős befolyással rendelkező nemzetközi intézmények körében is konszenzus mutatkozik abban a kérdésben, hogy válság idején fő szabályként, a válság hatásainak kitett cégek és lakosság esetében nem a közterhek emelésére, hanem éppen azok csökkentésére, lazítására van szükség. Tulajdonképpen ezt a megközelítést erősíti az IMF által április elején megfogalmazott javaslat is, amely egy nagyon célzott, szimbolikus mértékű és ideiglenes „szolidaritási adó” bevezetését javasolja az országoknak, amely kizárólag a legmagasabb magánjövedelmeket és azokat a vállalatokat sújtaná, amelyek a válság kifejezett haszonélvezői. Logikailag ide sorolható a magyar kormány által tavaly áprilisban bevezetett egyik első válságkezelési intézkedés is, amely átmeneti jelleggel, a bankszektor számára 55, a multinacionális kereskedelmi láncok számára 36 milliárd forint plusz adófizetési kötelezettséget írt elő,

Okulva a korábbi válságkezelések kudarcából, a gazdaságpolitikát alakító kormányok, önkormányzatok világszerte a válságnak leginkább kitett vállalkozásokra és lakosságra rakódó terhek csökkentésére, a munkahelyek megvédésére és ezek célzott támogatására törekszenek, mert csak ettől várható a válságból való gyors kilábalás. Az idei év elején hivatalba lépő Biden-adminisztráció tervei

között ugyan szerepel a társasági adó emelésének a terve, azonban ennek megítéléséhez hozzátartozik, hogy Donald Trump elnöksége idején történelmi adócsomagot fogadtak el, amelynek során a társasági adót 35-ről 21 százalékra csökkentették és ezzel párhuzamosan egykulcsossá is tették. Ebben a megközelítésben a 28 százalékos szintre való emelés tulajdonképpen a korábbi nagyon jelentős csökkentés ideológiailag is motivált korrekciójának tekinthető.

Ezzel szemben a magyarországi baloldali önkormányzatok többsége éppen ebben a rendkívül nehéz, a lakosságot és a gazdasági szereplőket egyaránt rendkívül súlyosan érintő időszakban akarnak mindenkit válogatás nélkül érintő közterheket emelni és megszorító intézkedéseket bevezetni. Közgazdaságilag igazolt, hogy a munkavégzést és vállalkozásokat terhelő adók emelése csökkenti a versenyképességet és visszafogja a növekedést. Válság idején az egyébként is nehéz helyzetben lévő vállalkozásokat, cégeket a legkisebb irányú őket terhelő adóemelés is sokkal rosszabbul érinti, mint válságmentes, nem is beszélve konjunktúra időszakról.

Következtetések

A helyi adók és egyéb közterhek emelése elsősorban a legnehezebb helyzetben lévő mikro, kis- és középvállalkozásokat sújtja, amelyek tartalékai általában is szerényebbek a nagyokénál és kifeszített gazdálkodást folytatnak az felszínen maradásért. Ez az a vállalkozói réteg, ahol a tulajdonosok gyakran kénytelenek saját zsebükbe nyúlni annak érdekében, hogy ne kelljen felfüggeszteni, rosszabb esetben abbahagyni a tevékenységüket, elbocsájtani az alkalmazottakat. A kormányzat éppen ezeknek a cégeken segít, amikor a pandémiás válság negatív hatásainak mérséklése érdekében megfelezte a helyi iparűzési adót, hitel visszafizetési moratóriumot hirdetett, csökkentette a munkaadókat terhelő járulékot, ideiglenes átalányadó (KATA, KIVA) mentességet rendelt el, munkabér támogatást fizet, vagy a bérleti díjak emelését tiltja meg.

Melléklet

TÁBLÁZAT: EGYES BALOLDALI VEZETÉSŰ ÖNKORMÁNYZATOK ÁLTAL TERVEZETT ÉS MEGVALÓSÍTOTT ADÓEMELÉSI ELKÉPZELÉSEK ADÓNEMENKÉNT

Adónem	Város	Emelés mértéke	Státusz
Építményadó	Vác	<ul style="list-style-type: none"> kereskedelmi egységek: 50 % ipari egységek: 30 % 	<ul style="list-style-type: none"> hatályos: 2020. január 1. hatályos: 2020. január 1.
	Gyöngyös	vállalkozások: +50 Ft/m ²	a hatálybalépést kormányrendelet akadályozta meg
	Szombathely	<ul style="list-style-type: none"> 1000 m² feletti kereskedelmi egységek: 33 % egyéb nem lakás célú épületek 1000 m² felett: 100 % megszüntették volna az új épületek után első adóévre járó mentességet 	a hatálybalépést kormányrendelet akadályozta meg
	Salgótarján	<ul style="list-style-type: none"> 140 m² feletti lakás: 50, illetve 100 % üzleti célt is szolgáló ingatlan: 25 – 75 % 	a hatálybalépést kormányrendelet akadályozta meg
	Érd	ingatlanadó: 127 %	a hatálybalépést kormányrendelet akadályozta meg
	Bp. 3 ker.	garázsadó: 37,5 %	a hatálybalépést kormányrendelet akadályozta meg
	Bp. 7 ker.	+ 67 Ft/m ²	a hatálybalépést kormányrendelet akadályozta meg
	Bp. 8 ker.	6,3 %	a hatálybalépést kormányrendelet akadályozta meg
	Bp. 9 ker.	kereskedelmi egységek: 5 – 15 %	a hatálybalépést kormányrendelet akadályozta meg
	Bp. 11 ker.	30 %	a hatálybalépést kormányrendelet akadályozta meg
	Bp. 15 ker.	mértéke nem ismert	a hatálybalépést kormányrendelet akadályozta meg
	Bp. 18 ker.	50 %	hatályos: 2020. január 1.
	Bp. 19 ker.	22 %	hatályos: 2020. január 1.
	Telekadó	Vác	új; beépítetlen belterületi vállalkozói telkekre: 200 Ft/m ²

	Salgótarján	új: beépítetlen 5 ezer m ² feletti vállalkozói telkek után: 60 Ft/m ²	a hatálybalépést kormányrendelet akadályozta meg
	Bp. 3 ker.	<ul style="list-style-type: none"> vállalkozók által fizetett: 26 % magánszemélyek által fizetett: 30 % 	a hatálybalépést kormányrendelet akadályozta meg
	Bp. 7 ker.	+ 12 Ft/m ²	a hatálybalépést kormányrendelet akadályozta meg
	Bp. 8 ker.	10,9 %	a hatálybalépést kormányrendelet akadályozta meg
	Bp. 9 ker.	7,5 – 10 %	a hatálybalépést kormányrendelet akadályozta meg
	Bp. 11 ker.	30 %	a hatálybalépést kormányrendelet akadályozta meg
	Bp. 15 ker.	mértéke nem ismert	a hatálybalépést kormányrendelet akadályozta meg
	Bp. 18 ker.	a 10 ezer m ² feletti telkekre: 50 %	hatályos: 2020. január 1.
	Bp. 19 ker.	10 – 12 %	hatályos: 2020. január 1.
Idegenforgalmi adó	Gyöngyös	8 %	a hatálybalépést kormányrendelet akadályozta meg
	Eger	11 %	hatályos: 2020. január 1.
	Salgótarján	100 %	a hatálybalépést kormányrendelet akadályozta meg
Földadó	Hódmezővásárhely	új adónem	alkotmányellenes, visszavonva
Reklámadó	Vác	új adónem: 8.000 Ft/m ²	hatályos: 2020. január 1.
Kommunális adó	Bp. 8 ker.	10,8 %	a hatálybalépést kormányrendelet akadályozta meg
Iparűzési adó	Érd	kedvezmények megvonása KATA-s cégektől	a hatálybalépést kormányrendelet akadályozta meg
	Budapest főváros	az IPA emelése: 25 %-al (az adóalap 2,5 %-ig)	törvényellenes

Forrás: Századvég saját szerkesztés

Budapest, 2021. április 14.

Századvég Gazdaságkutató Zrt.